

ispitni centar

**PRAVA
MJERA
ZNANJA**

DRŽAVNO TAKMIČENJE 2023.

SREDNJA ŠKOLA, III i IV RAZRED

ISTORIJA

Autorka/autor testa

Recenzentkinja/recenzent 1

Podgorica, 20..... godine

UPUTSTVA ZA TAKMIČARE:

- svi takmičare počinju rad na testu u isto vrijeme i u istoj prostoriji,
- svaki takmičar sjedi sam u školskoj klupi,
- test traje sat i po (90 minuta),
- zabranjeno je lažno predstavljanje takmičara,
- zabranjeno je korišćenje mobilnih telefona tokom rada na testu,
- zabranjeno je pričati sa drugim takmičarima dok test traje,
- na klupi takmičar može da ima samo odštampan test sa pitanjima, hemijsku olovku (jednu u rezervi),
- kontrolori na testu mogu takmičarima dozvoliti da na klupi drže flašu sa vodom i papirne maramice ako procijene da je to neophodno,
- test se popunjava isključivo hemijskom olovkom (plavo ili crno mastilo),
- zabranjeno je prepravljanje već datih odgovora, jednom upisani odgovor ili zaokruženi odgovor ne smije se prepravljati, u slučaju da se to uradi odgovor neće biti priznat,
- prije početka testa kontrolor je dužan da takmičarima saopšti pravila rada na testu i ponašanja u učionici,
- kontrolor upisuje poene i vrši druge intervencije prilikom ocjenjivanja testa hemijskom olovkom (crveno mastilo).

Dragi takmičari,

prije početka izrade testa pažljivo pročitajte svako pitanje, potom ih rješavajte.

Želimo Vam puno uspjeha u radu.

Pitanja za test iz istorije za 2023. godinu.

1. Tvoj zadatak je: na linijama upišite imena renesansnih autora poznatih likovnih i vajarskih djela.

- a) Parnas Rafael Santi
- b) Tajna večera Leonardo da Vinči
- c) Mojsije Mikelandđelo Buonaroti

(3 boda)

2. Pažljivo pročitaj tekst:

“Neću se upuštati u raspravu o republikama, jer sam o njima jednom ranije opširno govorio. Pozabaviću se monarhijama i izložiću na koji način se može njima upravljati i u njima sačuvati vlast ... Treba, dakle, da znate da postoje dva načina borbe: jedan zakonskim putem, drugi silom. Prvi je svojstven čovjeku, drugi životinjama. No kako često prvi nije dovoljan, treba pribjeći drugom ... Pošto, dakle, vladar treba da dobro podražava životinju, on mora znati da se uvuče u kožu lisice i lava, jer se lav ne umije da brani od zamke, ni lisica od vuka. Treba, dakle, biti lisica pa poznavati zamke i lav pa plašiti vukove ... “

Napomena: tekst je skraćeni izvod iz djela (traktata) poznatog političkog mislioca, teoretičara, pjesnika, pisca i historičara iz doba renesanse.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) kako se zove djelo?
Vladalac
- b) kako se zove njegov autor?
Nikolo Makijaveli
- c) kojem vladaru je djelo namijenjeno kao priručnik kako zadobiti i očuvati vlast?
Lorencu Pjera di Medičija
- d) koji poznati vojskovođa, političar i kardinal je autoru bio uzor za idealnog vladara?
Ćezare Bordžija

(4 boda)

3. Okončanjem rata (1485) poznatog pod nazivom “rat dvaju ruža” dogodila se dinastička smjena u Engleskoj.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) koja dinastija dolazi na vlast u Engleskoj 1485? Tjudor
- b) kako se zvao prvi vladar iz nove dinastije? Henri VII
- c) koje godine je završena vladavine ove dinastije? 1603.
- d) koja dinastija dolazi na vlast te godine? Stjuart

(4 boda)

4. Dopuni rečenice tačnim odgovorima:

Cetinjski manastir, podignut 1484. godine srušen je 1692 (1) godine. Srušili su ga Mlečani (2) nakon povlačenja. Nakon toga, prvi put je obnovljen 1701 (3) godine, kada je Crnom Gorom vladao mitropolit i vladar Danilo Petrović (4).

(4 boda)

5. Pažljivo pročitaj tekst:

“Na gusarenje i napade na naše trgovačke brodove koji prevoze robu na Atlantiku upozoravali smo Vas više puta. Ne samo da niste uvažili naše proteste već ste počeli da podrivate našu vlast u Nizozemskoj, koristeći vjerske sukobe koji su se tamo pojavili. Stoga sam naredio mojoj moćnoj floti da uništi vašu flotu i osvoji luke iz kojih ste pokretali napade nas.”

Napomena: iako je tekst izmišljen on govori o stvarnim događajima i sukobima dvije hrišćanske države u drugoj polovini XVI vijeka.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore.

- a) koji katolički vladar odlučuje da pošalje moćnu flotu u rat?
Filip II od Španije (priznaje se i: Filip II Habsburški)
- b) protiv kojeg protestantskog vladara je upućena flota?
Elizabeta I Tudor
- c) koje godine se odigrala velika pomorska bitka?
1588.
- d) kako se zvala protestantska unija u Nizozemskoj koju je pomagao protestantski vladar?
Utrechtska unija
- e) kako se zvala katolička unija u Nizozemskoj koju je pomagao katolički vladar?
Araska unija

(5 bodova)

6. Dopuni rečenice tačnim odgovorima:

Ivan IV Vasiljevič-Grozni knez Moskovske kneževine proglašen je za cara 1547 (1) godine. Da bi obezbjedio jugoistočne granice od upada Mongola lično je bio na čelu pohoda kojim je zauzet Kazanski Kanat 1552 (2) godine. Time je stvorio uslove da 1556. godine anektira Astrahanski kanat (3) izbije na Kaspijsko more i pojača uticaj Rusije na Kavkazu. Pohodom kozaka Jermaka Timofejeva 1581. godine počinje osvajanje Sibira (4). Za izlazak na Baltičko more vodio je dugogodišnji i neuspješni rat (1558-83) poznat pod nazivom Livonski rat (5).

(5 bodova)

7. Kako se zvao turski sultan koji je 1622. godine stradao u pobuni janičara, što je bio prvi slučaj u Turskom carstvu da sultan izgubi život na taj način, što je između ostalog, ukazalo da ličnost sultana nije više smatrana svetom i nedodirljivom?

a) Osman II

(1 bod)

8. Dopuni rečenice tačnim odgovorima:

Poslednji pohod Turaka na Beč dogodio se 1683 (1) godine za vrijeme vladavine sultana Mehmeda IV (2). To je bio početak rata poznatog kao Bečki rat (priznaje se i: Veliki rat) (3) koji su vodili Austrijanci, Mlečani i Poljaci protiv Turske. Nakon teškog poraza Turaka od Austrijanaca u bici kod Sente 1697 (4) godine koje je predvodio poznati austrijski vojskovođa princ Eugen Savojski (5) sklopljen je mir 1699. godine u Sremskim Karlovcima (6).

(6 bodova)

9. Za vrijeme vladavine Luja XIV Francuska je vodila veoma aktivnu spoljnu politiku, vodeći više ratova protiv najmoćnijih država Evrope. Poslednji i najveći rat vođen je početkom XVIII vijeka.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) kako se zvao dugogodišnji rat koji je Francuska vodila protiv koalicije više evropskih država početkom XVIII v?

Rat za špansko nasleđe

- b) koje godine je završen rat?

1713.

- c) u kojem gradu je potpisan mir?

Utrehtu

(3 boda)

10. Dopuni rečenice tačnim odgovorima:

Godine 1750 (1) arhimandrit Vasilije Petrović Njegoš hirotonisan je u gradu Beogradu (2) za crnogorskog mitropolita. Nastojeći da obezbjedi savezništvo Rusije u borbi protiv Turske u diplomatske misije u Rusiju išao je tri (3) puta. Godine 1754 (4) u Moskvi je štampana njegova *Istorija o Černoj Gori*.

(4 boda)

11. Dopuni rečenice tačnim odgovorima:

Nakon događaja poznatog pod imenom "Bostonska čajanka" koji se dogodio 1773 (1) godine, ubrzo je došlo do oružanih sukoba i rata između američkih kolonista i engleskih vlasti. Rat u američkim kolonijama je počeo 1775 (2) godine. Tekst *Deklaracije o nezavisnosti* je najvećim dijelom napisao demokrata Tomas Džeferson (3). Tim aktom su kolonije prekinule vezu sa Engleskom, a temeljio se na političkim idejama Džona Loka (4) koji je ideju o tradicionalnim pravima Engleza proširio na opšta prava svih ljudi. Rat u kolonijama se okončao mirovnim ugovorom koji je u Versaju potpisan 1783 (5) godine.

(5 bodova)

12. Iza rednih brojeva lijeve kolone upiši početna slova ispred događaja iz desne kolone da bi dobio tačan hronološki niz događaja iz perioda vladavine ruske carice Katarine II Velike.

1. b a) mirovni ugovor u Vereli sa Švedskom
2. e b) pomorska bitka kod Češme
3. d c) treća dioba Poljske
4. f d) mir u Kučuk-Kajnardžiju
5. g e) početak ustanka Jemeljina Pugačova
6. a f) usvajanje "grčkog projekta" sa carom Josifom II
7. c g) aneksija Krima

(6 bodova)

13. Na praznim linijama upiši tačne odgovore koji se odnose na period Prvog srpskog ustanka:

- a) ko je bio prvi predsjednik Praviteljstvujušćeg sovjeta?
prota Matija Nenadović
- b) kako se zvao poznati kulturni radnik i prosvetitelj koji je osnovao Veliku školu i bio prvi popečitelj prosvješćenija?
Dositej Obradović
- c) koje godine je potpisan mir u Bukureštu?
1812.

(3 boda)

14. Na praznim linijama upiši tačne odgovore koji se tiču odnosa i događaja Napoleona Bonaparte i Rusije

- a) u kojoj velikoj bici je Napoleon porazio rusku i austrijsku vojsku 1805?
Austerlica
- b) koje godine je sklopljen mir u Tilzitu?
1807.
- c) koje godine se dogodila bitka kod Borodina?
1812.
- d) kako se zvao ruski književnik koji je u svom poznatom djelu između ostalog obradio Napoleonovu invaziju na Rusiju?
Lav Nikolajevič Tolstoj
- e) kako se naziva to književno djelo?
Rat i mir

(5 bodova)

15. Na praznim linijama upiši tačne odgovore koji se odnose na period vladavine Petra I Petrovića Njegoša.

- a) koje godine je donijeta "Stega"?
1796.
- b) koje godine je dopunjen Zakonik opšti crnogorski i brdski?
1803.
- c) koje godine je proglašeno ujedinjenje sa Bokom Kotorskom?
1813.
- d) koje godine su se priključili Rovca i Morača Crnoj Gori?
1820.

(4 boda)

16. Pročitaj tekst: "...Vaša Svjetlosti, istina je ono što su naši stari kazali: da niko ne može cijelom svijetu kolača namijesiti, ali s današnjim vladanjem Vaše Svjetlosti gotovo bi se moglo reći da niko nije zadovoljan ... Stojan Simić Vam je u Požarevcu 1830. rekao, kad ste se srdili što će u Carigradu da se metne ferman da u Srbiji mora biti senat s kojim će knjaz u dogovoru zemljom i narodom upravljati, *nemojte se srditi, dok ste Vi živi drugačije neće biti nego kako je danas* ... Istog Simića sam ja toliko puta slušao kako javno govori: *Ja s Gospodarom ne želim ni u jednom mjestu živjeti* ... a beogradski trgovci javno govore *da veći zulum ni pod kakvom vladom turskom ne bijaše nego što je u današnje vrijeme* ... Opet nakratko da kažem: s vladanjem Vaše Svjetlosti niko tamo nije zadovoljan, ama baš niko, osim vaša dva sina, a oni da su malo stariji, može biti da bi bili nezadovoljni ..."

Napomena: tekst je dio pisma koji je u Zemunu napisao i uputio poznati srpski književnik i kulturni radnik jednom srpskom knezu, čijom vladavinom mnogi nijesu bili zadovoljni, a i sam autor pisma je imao periode dobrih i periode loših odnosa sa knezom.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

- a) kako se zove autor pisma?
Vuk Stefanović Karadžić
- b) kojem srpskom knezu je upućen?
Milošu Obrenoviću
- c) koje godine je hatišerifom knez dobio nasledno pravo od Turske?
1830.
- d) koje godine hatišerifom knez dobija od Turske šest nahija?
1833.
- e) kako se zove knežev sin koji ga je u dva navrata naslijedio na vlasti?
Mihailo Obrenović

(5 bodova)

17. Na praznim linijama upiši tačne odgovore koji se tiču događaja iz vremena francusko-pruskog rata.

- a) koje godine je okončan rat?
1871.
- b) kako se zvao francuski car koji je abdicirao?
Napoleon III
- c) koja je po redu republika osnovana nakon careve abdikacije a koja je trajala sve do 1940?
Treća francuska republika
- d) gdje je proglašeno njemačko carstvo nakon pobjede u ratu?
Versaju (priznaje se i: Dvorani ogledala)
- e) kako se zvao njemački car?
Vilhelm I Hoencolern (priznaje se i: Viljem I)

(5 bodova)

18. Iza rednih brojeva lijeve kolone upiši početna slova ispred događaja iz desne kolone da bi dobio tačan hronološki niz događaja iz perioda Prvog svjetskog rata.

1. c a) mirovni ugovor u Brest-Litovsku
2. e b) mojковаčka bitka
3. d c) bitka na Kolubari
4. b d) ulazak Bugarske u rat
5. f e) Londonski (tajni) sporazum
6. g f) pomorska bitka kod Jitlanda
7. a g) ulazak SAD u rat

(6 bodova)

19. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

- a) koje godine su osnovane banovine u Kraljevini Jugoslaviji?
1929.
- b) kako se zvala jedina od svih banovina koja nije dobila naziv po rijeci?
Primorska
- c) kako se zvao poslednji ban Zetske banovine?
Blažo Đukanović

(3 boda)

20. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

- a) koje godine je u SAD počela druga velika svjetska ekonomska kriza poznata i kao "velika depresija"?
1929.
- b) u kojem gradu je smještena berza na kojoj se i dogodio finansijski slom?
Njujorku
- c) kako se zvao američki predsjednik koji je tokom predizborne kampanje objavio plan za izlazak iz krize?
Frenklin D. Ruzvelt
- d) koliko puta je taj američki predsjednik biran za predsjednika SAD?
četiri

(4 boda)

21. Pažljivo pročitaj tekst:

“Moja miroljubivost i moje beskrajno strpljenje ne smiju da se pobrkaju sa slabošću, a još manje sa kukavičlukom! Zato sam sinoć britanskoj vladi dao do znanja da pod ovim okolnostima kod Poljske vlade ne mogu naići na spremnost da sa nama stupi u zaiste ozbiljne pregovore ... Pošto se nedavno, u jednoj noći, dogodio 21 granični incident, noćas ih je bilo 14, od toga tri ozbiljna. Zato sam odlučio da sa Poljskom govorim istim jezikom kojim se Poljska već mjesecima služi prema nama ... Engleskoj sam stalno nudio prijateljstvo i, kada je to bilo potrebno, najužu saradnju. Ali ljubav ne može dolaziti samo sa jedne strane ... Naredio sam avijaciji da se pri napadima ograniči na vojne objekte. Ako, međutim, protivnik misli da tako dobija šansu da se protiv nas bori suprotnim metodama, onda će dobiti odgovor koji će mu oglušiti sluh i pomračiti vid. Onom koji se bori otrovom, suprotstavlja se otrovom...”

Napomena: tekst je dio govora poznatog državnika, predsjednika vlade i političara XX vijeka koji je održao u Skupštini objašnjavajući razloge zbog kojih ulazi u rat.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore.

- a) kako se zove predsjednik vlade koji je održao govor?

Adolf Hitler

- b) koje godine je naredio napad na Poljsku?

1939.

- c) ko je u trenutku napada bio britanski premijer?

Nevil Čemberlen

(3 boda)

22. Drugi svjetski rat je osim što je proizveo velike ljudske žrtve i materijalne štete istovremeno bio i period masovne proizvodnje raznog savremenog oružja i ratne opreme. Neka od tih oružja i oruđa su usavršavana a neka su se prvi put primjenila u istoriji svjetskog ratovanja.

Tvoj zadatak je: iza naziva oružja i oruđa lijeve kolone upiši početna slova ispred pojmova iz desne kolone da bi dobio tačne odgovore

1. tigar II (“kraljevski tigar”) e

2. spitfajer c

3. kaćuša f

4. šerman b

5. meseršmit 262 g

6. t-34 a

7. fau-2 (V-2) d

- a) sovjetski srednji tenk

- b) američki srednji tenk

- c) britanski lovački avion

- d) prva raketa

- e) njemački teški tenk

- f) sovjetski višecjevni bacač raketa

- g) prvi lovački avion na mlazni pogon

(6 bodova)

23. Ko je autor knjiga *Besudna zemlja* i *Nova klasa*?

a) Milovan Đilas

(1 bod)

24. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Kubanska socijalistička revolucija okončana je nakon višegodišnje borbe kubanskih revolucionara protiv režima Fulhensia Batiste koji je napustio Kubu nekoliko dana prije nego što su revolucionari 8. januara 1959 (1) godine ušli u Havanu. Vođa revolucionara bio je Fidel Kastro (2). Njegov blizak saradnik i učesnik revolucije, jedno vrijeme i ministar u kubanskoj vladi, ljekar iz Argentine zvao se Ernesto Če Gevara (priznaje se i: Če Gevara) (3) koji će kasnije biti ubijen u Boliviji.

(3 boda)

25. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Berlinski zid srušen je 1989 (1) godine.

(1 boda)